behoud van gevallen vrouwen'), Groningen (1881), Leiden (1882), Arnhem (1885), 's-Gravenhage (1885), Utrecht ('De Haven', nu: 'Het Baken', 1886) en Amsterdam ('Beth San' 1887); een doorgangshuis voor jongens verrees te Hoenderloo (1851).

Er waren voorbeelden waarop men zich bij de bouw en de inrichting van de gestichten kon oriënteren, de bestaande weeshuizen in Nederland en Duitsland (A. H. Francke), alsmede het 'Rauhe Haus' van J. H. Wichern. O. G. Heldring was zich bewust dat inzichten zich konden wijzigen. Daarom werden zijn tehuizen niet te stevig gebouwd, zelf dacht hij aan vernieuwing na uiterlijk vijftig jaar. Tegenover kritiek - met name in Réveilkringen was het gezin sacrosanct - verdedigde hij dat zijn gestichten 'noodzakelijke excepties' waren, ten bate van de slachtoffers der maatschappij. Zijn opvolger H. Pierson poneerde dat een goed gesticht beter is dan een slecht gezin. A. de Graaf legde de nadruk op het gesticht als 'symbool van de wil'[24]. Het ademde regelmaat, rust en soberheid en richtte zich vooral op hen die niet in de armoede maar juist in de overdaad te gronde waren gegaan (bijvoorbeeld prostituées). Gestichten zijn 'onnatuurlijk', maar moesten daarom nog niet veroordeeld worden; integendeel, zij zijn 'dammen en dijken', 'vuurtorens', 'hoge protesten tegen het meedogenlooze'[25]. 

Met 'Steenbeek' in Zetten is de gestichtsarbeid van de I.Z. begonnen. O. G. Heldring schreef regels voor het dagelijks leven in huis. Zij doen verrassend aan. Centraal stond 'vrijheid'. Heldring baseerde deze alleen in Christus; hij verwierp pedagogische theorieën die uitgingen van het 'natuurlijk goede' in het mensenkind. Godsdienstige vorming was hoofdzaak; het gesticht bood daartoe mogelijkheden. In Zetten was dagelijks een predikant aanwezig. De combinatie van pastor en directeur was nog onaangevochten.

Heldring bracht door naast 'Steenbeek' andere asylen op te richten 'klassificatie' aan: ter voorkoming van nadelige beïnvloeding moesten de verschillende typen niet dooreengemengd worden. Elk van zijn gestichten kreeg eigen 'huisregelen'. Datzelfde klassificeren had hij toegepast bij zijn 'kolonisatie-arbeid', o.a. in de Anna Paulowna-polder. Geschikte arbeiders waren geschei-

24. H. Pierson, *Gestichten en gezinnen*, 's-Gravenhage z.j.; A. de Graaf, *De waarde van gestichten in den strijd tegen de prostitutie*, Utrecht 1910.

25. De Graaf, *Waarde van gestichten* 34-37. Vgl. reeds Henriëtte Maria L., 'Iets over gestichten en het gestichtsleven' in *V.C.S.* 1862, 783-795.